

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 21 februari 1936 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om påskyndat avskrivande av prästerskapets till statsverket indragna tionde.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 479, har herr K. A. Westman m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta, att tionde och andra fastighetsavgifter, som indragits till statsverket enligt lagen den 9 december 1910 om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därför, skola avskrivas i den ordning, att vad som därav icke den 30 april 1937 förfallit till betalning skall omedelbart avskrivas.

Beträffande de skäl, som föranlett motionärernas hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse för desamma ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Enligt nämnda lag den 9 december 1910 skulle prästerskapet tillkommande tionde och andra avgifter av fast egendom indragas till statsverket för att därefter avskrivas. Den sålunda beslutade indragningen, som för varje pastorat ägt rum från och med ecklesiastikåret näst efter det, med vars utgång den äldre löneregleringen för prästerskapet i pastoratet upphört att gälla, har numera avslutats för hela riket. I samband med indragningen har kammarkollegiet haft att, i enlighet med givna föreskrifter, uträkna och fastställa värdet av vad som indragits. Statsverket har därefter varit skyldigt att till kyrkofonden utgiva ersättning, uppgående till summan av de fastställda beloppen. Denna ersättning, som successivt växt allteftersom antalet nyreglerade pastorat ökat, har numera slutgiltigt fixerats till 4,627,887 kronor om året, vilken summa också angivits i 3 § lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofond, sådan nämnda paragraf lyder enligt lag den 23 november 1934.

De till statsverket indragna avgifterna skola enligt 5 § lagen den 9 december 1910 avskrivas under loppet av 20 ecklesiastikår, räknade för varje pastorat från och med det år, då indragningen där vidtagit, i sådan ordning, att av förenämnda av kammarkollegiet fastställda belopp erlägges, under de första 10 åren 60 procent, under därpå följande 5 år 40 procent, och under de sista 5 åren 20 procent. Återstoden eftergives. Vad av det för en församling fastställda avgiftsbeloppet enligt sålunda stadgade grunder icke den 30 april 1944 förfallit till betalning skall omedelbart avskrivas. I den mån de till statsverket indragna avgifterna icke avskrivits, skola de,

enligt 6 § i nämnda lag, av kronans uppbördsförvaltning debiteras, uppbäras och redovisas i samband med kronouppbörderna.

1910 års ecklesiastika lagstiftning tillkom efter förslag vid riksdagarna åren 1908, 1909 och 1910.

I proposition med förslag till prästlönerregleringsfrågans lösning, som förelades 1908 års riksdag, upptogs ett stadgande, att de till statsverket indragna tionde- och övriga fastighetsavgifterna skulle avskrivas under en tid av 30 år. I åtskilliga motioner vid samma års riksdag yrkades, att de ifrågavarande grundskatterna skulle omedelbart avskrivas i och med utgången av tiden för den äldre lönerregleringen i varje särskilt pastorat eller, om detta icke ansåges kunna ske, att avskrivningstiden åtminstone väsentligen förkortades. Motionerna understöddes såtillvida av det för prästlönerregleringsfrågan tillsatta särskilda utskottet att utskottet förordade en förkortning av avskrivningstiden till tjugo år. Till stöd för utskottets förslag åberopades huvudsakligen, å ena sidan, vikten av att den ifrågavarande föråldrade skatteformen snarast möjligt avlägsnades ur skattesystemet och, å den andra, att betydelsen för budgeten av den tillökning i utgifter, som komme att föranledas av prästtiondens successiva efterskänkande, syntes hava blivit i någon mån överskattad. Lagstiftningsfrågan förföll vid denna riksdag.

Vid 1909 års riksdag avlämnad proposition anslöt sig till utskottets nämnda förslag, varvid föredragande departementschefen särskilt framhöll, det anledning ej syntes föreligga till tvivel om statens förmåga att i en jämförelsevis avlägsen framtid bära de utgifter, som stode i samband med prästtiondens successiva eftergivande, även om denna reform skulle något påskyndas. I en motion vid sistnämnda års riksdag fullföljdes yrkandet å en omedelbar avskrivning av tiondeavgifterna, så snart då gällande lönerregleringar för de särskilda pastoraten förfallit. Det särskilda utskottet erkände, att genom ett bifall till motionen den eftersträfvade likställigheten i avseende å jordbeskattningen uppenbarligen skulle i hög grad främjas och att dessutom besväret med uppbörd och redovisning av de efter indragningen till avskrivning successivt förfallande tiondeavgifterna skulle kunna undvikas. Med hänsyn till statens finanser ansåg sig utskottet dock nödsakat vägra samma motion sitt understöd men tillfogade, att utskottet ansåge den möjligheten ingalunda vara utesluten, det förhållandena i en måhända nära liggande framtid kunde hava så utvecklat sig, att ett förkortande av avskrivningsperioden då icke skulle möta större svårigheter ur finansiell synpunkt. Lagstiftningsfrågan förföll jämväl vid denna riksdag.

Även vid 1910 års riksdag, då proposition om indragning av tionden bifölls av riksdagen, framfördes i en motion yrkande om omedelbar avskrivning av tiondeavgifterna. Jämväl det särskilda utskottet vid denna riksdag avstyrkte motionen men yttrade i anslutning till utskottets anförande vid den föregående riksdagen, att om förhållandena framdeles skulle så utveckla sig, att ett förkortande av avskrivningstiden kunde ske utan större svårighet ur finansiell synpunkt, riksdagen då syntes vara oförhindrad att därom besluta.

1927 års prästlöneregleringssakkunniga anförde i sitt den 31 december 1929 avgivna betänkande bland annat:

På sätt framgår av frågans behandling vid riksdagarna 1908, 1909 och 1910, har planen för prästtiondens avskrivning varit ett spörsmål av övervägande statsfinansiell natur. Den större eller mindre hastighet, varmed avskrivningen genomfördes, kunde i själva verket icke bliva annat än en lämplighetsfråga. Fördelen för innehavarna av de tiondeskyldiga fastigheterna av en nedsättning och slutligen ett fullständigt utplånande av de förevarande gamla skatterna kunde nämligen icke vinnas med mindre än att samhällets övriga medlemmar påtog sig en ökad skattebörd. Och för intresseavvägningen härutinnan finnes givetvis inga objektiva normer.

De skäl, som vid frågans behandling vid riksdagarna åren 1908, 1909 och 1910 anfördes för en tidigare avveckling av den ifrågavarande föräldrade skatteformen än som med den nu gällande lagstiftningen blev fallet, torde icke hava förlorat sin giltighet. Det läres i själva verket kunna sägas, att dessa skäl komme att vinna i styrka, om man nu, i enlighet med vad de sakkunniga föreslå, skrider till en förnyad omläggning av beskattningen för prästlönernas finansiering. Det kan med visst fog sägas vara ett irrationellt förhållande, om berörda avskrivning skulle komma att pågå även sedan en förnyad lagstiftning på ifrågavarande område trätt i tillämpning.

De sakkunniga framlade ett förslag till anordning, varigenom en förkortning av avskrivningstiden skulle kunna åvägabringas, utan att denna åtgärd skulle behöva medföra någon uppoffring från statsverkets sida. Förslaget innebar, att statsverket skulle av kyrkofondens kapitalbehållning erhålla full ersättning för den inkomstminskning, som åtgärden skulle komma att medföra för statsverkets del.

Flertalet av de myndigheter, som hördes över detta förslag, avstyrkte det samma såvitt fråga var om avskrivningens finansierande genom kyrkofondens medel.

1931 års prästlöneregleringssakkunniga ha i sitt den 15 oktober 1931 avgivna betänkande anförde:

Ehuru de sakkunniga anse det synnerligen önskvärt, att tiondeavgifterna snarast möjligt bringas att upphöra, anse de dock, att kyrkofondens medel både på grund av sin rättsliga natur och, när de erfordras för att kyrkofonden skall kunna fylla sina uppgifter enligt de sakkunnigas förslag, icke böra anlitas för ifrågavarande ändamål.

I propositionen nr 187 till 1932 års riksdag med förslag till ecklesiastik boställsordning m. m. anförde *föredragande departementschefen* rörande förevarande spörsmål, bland annat:

Jag saknar all anledning att motsätta mig förslaget om påskyndat avskrivande av den indragna prästtionden. Önskemålet härom är naturligt och förtjänt av allt tillmötesgående, som kan komma det till del. — — — —

Det enda riktiga är, enligt min mening, att den förlust, som den påskyndade avskrivningen medför, bäres av statsverket. Endast genom ett dylikt förfarande handlar man i överensstämmelse med vad som uttalades i sammanhang med tillkomsten av den nuvarande lagstiftningen.

Det torde emellertid icke ankomma på mig att framlägga förslag i ämnet, utan det torde närmast tillhöra chefen för finansdepartementet att bedöma, när det statsfinansiella läget tillåter avskrivningen, och att då framlägga för-

slag därom. Med den syn jag har på denna fråga äger densamma nämligen intet som helst sammanhang med prästlönelagstiftningen utan är en rent statlig skattefråga.

Propositionen innehöll sålunda intet förslag om påskyndad tiondeavskrivning.

Det sammansatta andra lag- och jordbruksutskott, som behandlade nämnda proposition, yttrade i sitt utlåtande nr 8 i förevarande fråga:

Samtidigt som indragningen av prästtjenden äger rum i ett pastorat inträder därstädes skyldighet att erlägga församlingsavgifter till prästerskapets avlöning enligt 1910 års prästlönerregleringslag. Under de tjugu år avskrivningen fortgår äro fastighetsägarna i pastoratet alltså skyldiga att betala såväl tionde som församlingsavgifter. Denna dubbla börda är betungande för fastighetsägarna, och önskvärt vore, att den kunde lättas. Även om utskottet icke förbiser, att en avskrivning före den ursprungligen avsedda tiden skulle medföra en icke obetydlig inkomstminskning för statsverket, anser utskottet dock, att frågan bör upptagas till behandling, så fort omständigheterna medgiva det. Utskottet föreslår därför, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag i ämnet.

I enlighet med utskottets hemställan anhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 juni 1932, nr 361, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte, så snart förhållandena det medgiva, för riksdagen framlägga förslag om påskyndat avskrivande av prästerskapets till statsverket indragna tionde.

Efter remiss avgåvo *kammarkollegiet* och *statskontoret* den 21 mars 1934 underdånigt utlåtande i anledning av riksdagens berörda hemställan. I utlåtandet, vid vilket fogats infortrade yttranden från överståthållarämbetet och länsstyrelserna, erinrade ämbetsverken till en början om att prästerskapets till statsverket indragna tionde i riksstaten redovisades under egentliga statsinkomster bland skatter å särskild inkomstitel. Vidare uppgåvo ämbetsverken att med nu gällande bestämmelser om indragning till statsverket och avskrivning av ifrågavarande avgifter kunde ungefärligen följande belopp beräknas inflyta å denna inkomstitel, nämligen:

under budgetåret	1936/1937	1,048,300	kronor
»	»	1937/1938	844,300
»	»	1938/1939	654,700
»	»	1939/1940	499,800
»	»	1940/1941	353,500
»	»	1941/1942	225,800
»	»	1942/1943	139,600
»	»	1943/1944	82,400

För egen del anförde ämbetsverken följande:

I likhet med 1927 års prästlönerregleringssakkunniga hålla ämbetsverken före att ett blivande beslut om avskrivning av tiondeavgifterna bör omfatta samtliga vid en viss tidpunkt utestående, ej till betalning förfallna avgifter. Tillräckliga skäl att verkställa avskrivningen i olika omgångar på sådant sätt, att i varje omgång efterskänkes allenast viss större eller mindre del av kvarstående avgifter, synas icke föreligga. Ämbetsverken anse för den skull, att avskrivningen icke bör vidtagas, förrän det statsfinansiella läget är sådant,

att budgeten finnes kunna bära förlusten av ifrågavarande inkomst i dess helhet.

Vid 1935 års riksdag väckte herr Olsson i Ramsta m. fl. en motion (II: 332), vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta att tionde, som icke den 30 april 1936 förfallit till betalning, skulle omedelbart avskrivas.

Motionen behandlades av första lagutskottet, som i utlåtande nr 43 — efter att ha lämnat en redogörelse för frågans tidigare behandling — anförde följande:

Såsom utskottets redogörelse visar, har riksdagen år 1932 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, så snart förhållandena det medgiva, för riksdagen förlägga förslag om påskyndat avskrivande av tionden. Anledningen till att så ännu ej skett är uppenbarligen att det statsfinansiella läget icke ansetts medgiva att staten avstår från förevarande inkomst. Utskottet finner sig icke kunna tillstyrka att, på sätt i motionen föreslås, återstående tiondeavgifter avskrivas den 30 april 1936.

På grund härav hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, och utskottets hemställan bifölls av båda kamrarna.

Kungl. Maj:t har i den till *innevarande års riksdag* avlåtna propositionen nr 1 angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1936/1937 — efter förslag av riksräkenskapsverket, som utgått från att det statsfinansiella läget för närvarande icke medger avskrivning av tionden — i inkomsttabellen uppfört förevarande inkomsttitel med ett avjämnat belopp av 1,050,000 kronor.

I *förevarande motion* anføres:

Under de senare åren har, så snart denna fråga behandlats, regeln varit, att alla ansett ifrågavarande föräldrade skatteform bära avskrivas. Statsfinansiella skäl ha emellertid städse åberopats som hinder. Det förefaller som om dylika skäl icke rimligen vidare kunde anföras mot åtgärden. Ursprunget till denna skatt kan tämligen direkt härledas från tidig medeltid, varför den väl nu borde vara färdig för avlösning. I en hel del pastorat har den redan helt upphört, och det förefaller därför desto mera orättvist, att den fortfarande skall utgå i de övriga. Man måste beakta att dessa pastorat samtidigt ha att utgöra församlingsavgifter till prästerskapets avlöning i vanlig ordning. Fortfarande råder nödtid för jordbruket, som måste stödjas av staten genom olika åtgärder. Det synes då vara dubbelt irrationellt att bibehålla en skatt, som väsentligen belastar jordbrukets fastigheter.

Om man tänker sig en avskrivning fr. o. m. budgetåret 1937/1938, så skulle detta betyda en inkomstminskning för statsverket på sammanlagt omkring 2,800,000 kronor, fördelat på sju år. Detta motsvarar blott 400,000 kronor om året och det s. k. nuvärdet av inkomsten är givetvis ännu lägre, om man kapitaliserar inkomstbeloppen efter vanlig räntefot.

Önskemålet att bringa ifrågavarande ålderdomliga skatteform ur världen snabbare än med den gällande ordningen kan ske, bör icke lämpligen realiseras på annat sätt än att samtliga vid en viss tidpunkt utestående, ej till betalning förfallna tiondeavgifter avskrivas. Så har ock i förevarande motion förutsatts skola bliva fallet. Emellertid skulle en dylik total avskrivning från

Utskottet.

den tidpunkt, som av motionärerna angivits, medföra en så betydlig minskning av statsverkets inkomster att utskottet, även om det statsfinansiella läget för tillfället ter sig något ljusare, icke anser sig kunna tillstyrka bifall till motionen. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 21 februari 1936.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Velander, Branting, Otto Wangson, Ekströmer** och *Verner Andersson*;

från andra kammaren: herrar *Linnér, Lindqvist* och *Hedlund* i Östersund*, fru *Östlund*, herrar *Olsson* i Rimforsa och *Olsson* i Mellerud, fröken *Wellin** samt herr *Johansson* i Bro.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Johansson* i Bro och *Verner Andersson*, vilka anfört:

»Då starka rätts- och billighetsskäl tala för en omedelbar avskrivning av dessa från den tidigaste medeltiden härstammande pålagor, vilka i närvarande tid obestriddligen utgöra en dubbelbeskattning av de tiondepliktiga fastigheterna, och då numera det statsfinansiella läget ej utgör något hinder härför, ha vi ansett att utskottet borde hemställa,

att riksdagen måtte bifalla motionen.»